

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Нікітіна Володимира Вікторовича “Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертації

На сучасному етапі державотворення в умовах європейської інтеграції, фінансово-економічної кризи, зниження купівельної спроможності населення виникла потреба в удосконаленні правових інститутів, у тому числі інституту державних (публічних) реєстраторів. Унаслідок низки законодавчих змін суб'єктний склад державних реєстраторів змінився, а тому постала необхідність визначення особливостей адміністративно-правового статусу державних реєстраторів.

Зрозуміло, що від якості, повноти, швидкості, доступності проведення офіційних, юридично значущих дій, які здійснюються уповноваженими органами державної влади, що полягають в офіційному визнанні, зміні та припиненні певних прав або правочинів через затвердження таких процесуальних дій у спеціально створених інформаційних базах – реєстрах, залежить у тому числі інвестиційна привабливість нашої держави. Це зумовлено тим фактором, що державні (публічні) реєстратори є посередниками між громадянами та державою через надання публічної легітимності юридичним особам, державної захищеності праву власності, праву користування. Тому від ефективності, достатності нормативно-правового регулювання суспільних відносин у сфері діяльності державних (публічних) реєстраторів безпосередньо залежить оцінка громадянами надання адміністративних послуг.

Варто зауважити, що тільки в результаті належного рівня підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації публічних реєстраторів можна

ефективно здійснювати державну реєстрацію через виконання певних процесуальних публічних дій та засвідчення таких дій у спеціально створених публічних, державних інформаційних системах (реєстрах). Адже публічні реєстратори повинні діяти в межах, визначених законом, оскільки представляють інтереси держави та суспільства в цілому.

Однак, на практиці трапляються випадки рейдерства за допомогою публічного реєстратора шляхом підробки документів, захоплення із застосуванням фізичної сили, а також виготовлення фальшивих документів. Такі випадки свідчать про негативні прояви діяльності публічних реєстраторів, які, порушуючи принцип законності, виражають зневагу як до фізичних та юридичних осіб, так і до держави загалом.

Усе зазначене вище безумовно свідчить про актуальність, а головне своєчасність доктринального наукового дослідження Нікітіна Володимира Вікторовича “Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні”, яке дає змогу сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства з метою належного забезпечення публічного інтересу держави й суспільства в цілому у сфері державної реєстрації.

*Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації*

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є теоретично обґрунтованими, що забезпечується кількома чинниками: 1) застосуванням сукупності теоретичних, емпіричних методів наукового пізнання; 2) логікою викладення матеріалу в основному змісті роботи; 3) достатньою джерельною базою.

Значною перевагою роботи є розгорнута емпірична база дослідження, основу якої становлять узагальнена практика адміністративної діяльності Міністерства юстиції України, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, нотаріусів, органів та осіб, які здійснюють

примусове виконання судових рішень і рішень інших органів. Також у дисертації використано результати власного соціологічного опитування громадян і державних реєстраторів (573 особи).

Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Отже, аналіз змісту роботи свідчить про її логічну структурну побудову, ґрунтовність дослідження та високий науково-теоретичний і прикладний рівень дисертації.

Дисертація справляє позитивне враження від того, що В.В. Нікітін не тільки продемонстрував якості науковця, а й використав свій професійний досвід, проявив працездатність і наполегливість, зумів запропонувати цілісне та загалом обґрунтоване уявлення про перспективні напрями удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового статусу державних (публічних) реєстраторів в Україні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень у вітчизняній правовій літературі, присвячених аналізу адміністративно-правового статусу державного (публічного) реєстратора. У результаті проведеного аналізу сформовано низку висновків, рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері адміністративно-правового статусу державних реєстраторів.

Дисертантом уперше в процесі формування поняття публічного реєстратора як суб'єкта адміністративного права доведено, що він може мати не тільки державний, але й інший публічно-правовий статус у формі комунальної та приватної власності при здійсненні делегованих законом повноважень для забезпечення суспільних інтересів у сфері державної реєстрації.

Автором удосконалено наукове розуміння адміністративних обов'язків державних (публічних) реєстраторів як обсягу здійснюваної ними роботи, сукупності правил, яких вони мають беззастережно дотримуватися,

безвідмовно виконувати відповідно до вимог суспільства, виходячи з публічного інтересу держави, з метою забезпечення прав фізичних і юридичних осіб отримувати постійно якісні послуги (зокрема адміністративні) і товари, здійснювати виробництво продукції, задовольняти свої політичні, громадські, спортивні, професійні та інші законні інтереси на основі реалізації норм адміністративного права (с. 96).

Заслуговує на підтримку позиція здобувача, що законодавством про державну реєстрацію передбачено такі права публічних реєстраторів: право координації; право контролю за порядком здійснення державної реєстрації; право визначення технічного адміністратора; право дій на адміністративні правопорушення у вигляді протоколів; право взаємодії з органами державної влади й місцевого самоврядування; право міжнародного співробітництва (с. 106).

Отже, дисертація на тему “Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні” містить науково обґрунтовані теоретичні результати, наукові положення, які характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувача в доктрину адміністративного права.

Наукова і практична цінність дисертації

Аналіз змісту роботи свідчить про самостійне, завершене, аргументоване, комплексне дослідження і дозволяє констатувати його високий науково-теоретичний та прикладний рівень. Вдала структурна побудова дисертації доводить науково вивіреним та аргументованим підхід до вирішення визначених задач і досягнення мети дослідження.

Заслуговують на увагу наукові положення дисертанта щодо адміністративно-правових аспектів легалізації державних (публічних) реєстраторів як процесу набуття ними адміністративної правосуб'єктності, тобто надання реєстраторам адміністративних прав і гарантій у сфері державної реєстрації, а також закріплення обов'язку нести за свої дії юридичну

відповідальність з метою захисту прав, свобод та інтересів громадян у сфері державної реєстрації (с. 66, 77–78).

На належному науковому рівні проведено аналіз зарубіжного досвіду інституту державної реєстрації, в результаті чого автор стверджує, що чіткою та яскравою особливістю державної реєстрації в країнах Європи є відкритість і прозорість відомостей як про зареєстрованих осіб, так і про діяльність органів і осіб, що здійснюють державну реєстрацію (с. 153).

Обґрунтованим є комплексний підхід здобувача до напрямів удосконалення чинного законодавства, зокрема дисертантом визначено, що першочергових змін потребує законодавство у сфері державної реєстрації в частині визначення адміністративно-правового статусу публічного реєстратора, адже у зв'язку зі змінами в законодавстві суб'єктний склад державних реєстраторів розширився особами з приватною чи комунальною формою власності (приватні нотаріуси, виконавці, акредитовані суб'єкти), крім того функцію державного реєстратора виконують і органи місцевого самоврядування (с. 154, 166, 172).

У висновках дисертації на основі теорії адміністративного права, законодавства, досягнень суб'єктів публічної адміністрації у сфері державної реєстрації здобувачем запропоновано шляхи розвитку засад та адміністративного інструментарію у сфері адміністративно-правового статусу державних (публічних) реєстраторів в Україні й запропоновано низку висновків, пропозицій і рекомендацій.

Отже, дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, з використанням останніх досягнень науки адміністративного права. Усі сформовані в ньому положення й висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора.

Практичне значення одержаних результатів у науково-дослідній сфері, правотворчості, правозастосовній діяльності, навчальному процесі достатньою мірою висвітлено в дисертації (с.10–11), підтверджується актами впровадження (с.206–208) і сумнівів не викликає. Зокрема, у висновках

дисертації окреслено напрями удосконалення чинного законодавства з метою вдосконалення адміністративної діяльності публічних адміністраторів (с. 178–179), у Додатку Б наводиться авторська редакція порівняльної таблиці до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань та державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень” (с. 200–205).

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані в дисертації, достатньо повно викладені в авторефераті та восьми наукових публікаціях, три з яких опубліковані в наукових фахових виданнях України, дві – у зарубіжних наукових юридичних виданнях та три – у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Основні положення, висновки і рекомендації, що містяться у дисертації, повністю відображені в авторефераті.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Дисертаційне дослідження містить деякі дискусійні положення, певні необґрунтовані твердження та позиції, які потребують додаткового уточнення.

1. У вступі дисертації зазначено, що “емпіричну базу дослідження становлять статистичні матеріали, що стосуються реєстраційних проваджень” (с. 10). Проте далі в тексті дисертації, висновках, додатках відсутні будь-які посилання, аналіз статистичних даних. Хоча зрозуміло, що використання матеріалів статистичної звітності дозволило б здобувачу виявити тенденції щодо поширення правопорушень у сфері державної реєстрації в Україні та запропонувати практичні рекомендації щодо їх виявлення, протидії та запобігання їм.

2. На с. 125–126 дисертації автор зазначає, що Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації є квазісудовим органом, основним завданням якого є захист прав, свобод і законних інтересів громадян від незаконних дій державних (публічних) реєстраторів. Зазначене визначення є

доволі дискусійним та не відображає специфіки суспільних відносин щодо розгляду скарг у сфері державної реєстрації, а тому не може претендувати на широке використання в науці адміністративного права. Адже, як правило, під квазісудовими органами прийнято розуміти орган, який виконує функції, подібні за змістом діяльності і характером до діяльності суду чи судового органу та має повноваження розгляду спору (справи) і притягнення до відповідальності. Традиційно квазісудовими органами вважаються офіційні (державні) адміністративні відомства, до повноважень яких входить з'ясування чи встановлення обставин та прийняття на основі них рішень як підстави для офіційних дій. Тому враховуючи, що Комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації є лише постійно діючим колегіальним консультативно-дорадчим органом при Міністерстві юстиції України, то навряд чи має ознаки квазісудового органу.

3. У підрозділі 3.1. "Зарубіжний досвід визначення адміністративно-правового статусу публічних реєстраторів" здобувачем висвітлено зарубіжний досвід механізму правового регулювання державної реєстрації у провідних європейських країнах. При цьому, на с. 153 дисертації автором визначено, що аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що в Україні використано окремі аспекти адміністративно-правового механізму здійснення державної реєстрації. Тому під час публічного захисту дисертації потребує додаткового пояснення позиція автора щодо визначення конкретної європейської країни, механізм правового регулювання державної реєстрації якої є найбільш оптимальним для вітчизняної системи державної реєстрації.

4. На с. 160 дисертації автор наголошує, що нагальною практичною проблемою є відсутність нового програмного забезпечення для ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (перебуває в стадії розроблення). Однак, надалі в тексті комплексного наукового дослідження відсутні будь-які рекомендації чи пропозиції здобувача щодо визначення організаційно-правових, практичних заходів, необхідних для створення

належних умов для забезпечення ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Разом з тим, висловлені зауваження характеризують складність проблеми, що досліджується, а тому вони істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Нікітіна Володимира Вікторовича.

Висновок

Дисертація за своєю актуальністю, новизною та обґрунтованістю одержаних результат відповідає вимогам пунктів 9, 11, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження.

Підсумовуючи викладене, варто відзначити, що дисертація на тему "Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні" є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням та має високий науково-теоретичний і прикладний рівень, а її автор – Нікітін Володимир Вікторович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

провідний науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права,

кандидат юридичних наук

С. А. Шепетько